

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Je kancléřský systém řešením politické nestability v ČR?

Zdeněk Koudelka*

Nadace Hannse Seidla a předseda Ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny Marek Benda uspořádali 10. 5. 2010 v Poslanecké sněmovně konferenci „Je kancléřský systém řešením politické nestability v ČR?“. Na konferenci vystoupili děkan Právnické fakulty Univerzity Karlovy Aleš Gerloch, Jan Kysela z téže fakulty, Zdeněk Koudelka a Ladislav Vyhnánek z Právnické fakulty Masarykovy univerzity Brno, Karel Šimka z Fakulty právnické Západočeské univerzity Plzeň, Ladislav Mrklas z Liberálně konzervativní akademie CEVRO a Stanislav Balík z Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity.

Pořadatelé uvažovali o převzetí německého kancléřského modelu, což je varianta parlamentní republiky. Ve vztahu mezi vládou a parlamentem je odlišností, že parlament může vyslovit nedůvěru kancléři jen zvolením kancléře nového – konstruktivní nedůvěra. Ta zabraňuje parlamentu sesadit vládu, když je většina proti vládě, ale již není shoda na nové vládě.

Konstruktivní vyslovení nedůvěry posiluje postavení vlády. K tomu vedou i jiné mechanismy v parlamentní republice. Například jako v Československu 1919-48 předpoklad důvěry ve vládu, kdy parlament po jmenování vlády nehlasuje o její důvěře, ale vždy jí může vyslovit nedůvěru. Nebo hlava státu má při vyslovení nedůvěry možnost rozpustit parlament. Poslanci si tak při pádu vlády nejsou jisti, zda neskončí i oni, což posiluje jejich odpovědnost při hlasování o vládě. Spor mezi vládou a parlamentem může hlava státu vyřešit odvoláním vlády nebo věc předá voličům vypsáním nových voleb. Ve volbách pak poslanci, kteří vládu potopili, nemusí být zvoleni.

Kancléřský systém nemění základní závislost vlády na parlamentní většině. Pokud je tato většina slabá, je vláda slabá. U nás by kancléřský systém nezměnil, že

po volebním patu 2006 musel předseda vlády získat většinu přetahováním poslanců opozice. Nezměnil by vládní koalici tří stran, kde došlo k rozporům mezi stranami i uvnitř nich. Konstruktivní nedůvěra by zřejmě zabránila pádu Topolánkovy vlády během evropského předsednictví, ale nezabránila by rozdělení Zelených, odštěpení TOP 09 od lidovců a odchodu některých poslanců ODS. Vláda by přihlížela jak nová většina v Poslanecké sněmovně zamítá její návrhy a prochází návrhy, s nimiž vláda nesouhlasí.

Volby opět mohou vést k malému rozdílu mezi pravicí a levicí, pak bude vytvořena široká vnitřně slabá koalice a nelze vyloučit ani nákupy poslanců. Může být posíleno postavení vlády. Ke skutečné změně umožňující pevné vlády to však nestačí, pokud se nezmění volební systém tak, aby vznikala většinová vláda z vítěze voleb a nejvýše jedné menší strany.

Je pozoruhodné, že se řečníci shodli na tom, že kancléřský systém a především ona konstruktivní nedůvěra, by sama o sobě nevedla ke změně politické nestability v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. To by spíše zajistila změna formy vlády k poloprezidentskému systému (Gerloch, Koudelka) nebo jiné posílení vlády ve vztahu k Poslanecké sněmovně – přednostní projednání vládních návrhů zákonů, možnost omezení poslanecké zákonodárné iniciativy a podávání pozměňovacích návrhů, možnost rozpuštění Poslanecké sněmovny při vyslovení nedůvěry vládě apod. Karel Šimka i Ladislav Vyhnánek zpochybnili předvídatelnost očekávaných výsledků při převzetí různých ústavních modelů do jiného společenství s odlišným historickým a kulturním vývojem. Někteří diskutující spíše poukázali na možnost řešení politické nestability změnou volebního systému (Koudelka) či změnou pojetí chápání poslaneckého mandátu posílením stranické disciplíny (Kysela). Organizátoři slíbili vydání sborníku z konference i se zachycením následné diskuze.

* Doc. JUDr. Zdeněk Koudelka, Ph.D., náměstek Nejvyšší státní zástupkyně, koudelka@nsz.brn.justice.cz.